

N:o 28.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 April 1878, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens Femte Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, om underdånig skrifvelse angående omarbetning af krigslagarne.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt motion (N:o 15), som till Utskottets behandling blifvit hänvisad, har Herr *Carl Ifvarsson* m. fl., med framhållande dels af åtskilliga brister i våra nu gällande krigslagar (Strafflagen för krigsmakten samt Disciplinstadgan, båda af den 11 Juni 1868), dels ock af den oundgängliga nödvändigheten af att dessa lagar på ett rättvist och tidsenligt sätt omarbetas, om värnpligten i väsendtligare mån skall utvidgas, föreslagit:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att krigslagarne med snarast möjliga omarbetas i den rigtningen;

att straffen under fredstid i allmänhet mildras;

att i följd deraf latituden minskas sålunda, att de strängare straffbestämmelserna modifieras;

att vid enahanda förbrytelser straffen för alla grader blifva likartade;

att ett otvifvelaktigt skydd beredes underordnade, då de af förmän förolämpas eller misshandlas och då de deröfver klaga, samt

att förbrytare mot krigslagarne icke sammanblandas med andra brottslingar.

Motionärerne erkänna det framsteg, som vunnits genom utbytet af 1798 års krigsartiklar mot nu gällande strafflagar för krigsmakten, hvarigenom det nedsättande och vanärande kroppsstraff, eller rättare tortyrstraff, som låg i pryglingen och daggstraffet, afskaffades. Härtill skulle kanske kunna tilläggas såsom en väsentlig skil-

nad mellan bemälda krigsartiklar och den nu gällande strafflagen, att sistnämnde lag icke innehåller straffbestämmelser för alla brott, som af krigsmän begås. Den stadgar nemligen att vissa af krigsmän föröfvade brott skola, vid straffets bestämmande efter allmän lag, anses såsom under försvärande omständigheter begångna, samt föreskrifver straff allenast för vissa brott, som i krig begås, eller för sådana af krigsmän under fredstid begångna förbrytelser, t. ex. subordinationsbrott, orderbrott, rymning m. fl., för hvilka särskilda straffbestämmelser ansetts nödiga. För alla öfriga brott dömas krigsmän, i likhet med andra medborgare, enligt allmän lag, hvadan hänsyn till denna alltid torde böra tagas då förändringar föreslås i krigslagarne. Imellertid återstå i dessa, enligt motionärernes åsigt, ännu "alltför många qvarlevor från en tid då så väl den värfvade som indelta truppen rekryterades bland befolkningens sämre beståndsdelar".

Hvad som i motionen i främsta rummet anmärkes mot de nuvarande krigslagarne är den *olikhet inför lagen*, som visar sig deruti att olika straff för befäl och trupp följer på *enahanda förbrytelse*, äfvensom att icke en särskild och bestämd påföljd finnes för befäl vid förolämpning af underordnade, då deremot för de sistnämnde vid samma fels begående mot förmän den största stränghet råder.

Utskottet, som tagit alla dessa omständigheter under noggrann ompröfning, och, så vidt Utskottets tid och krafter det medgifvit, sökt att vinna en jämförande inblick i andra länders krigslagstiftning, särdeles den tyska, har icke kunnat undgå iakttaga att, stäld vid sidan af våra krigslagar, militärstrafflagen för tyska riket af den 20 Juni 1872 synes hafva stora och i ögonen fallande företräden, märkbara så väl genom större reda och klarhet i formen som genom den större humanitet icke allenast i straffartenas bestämmande utan äfven, hvad disciplinstraffen angår, i sättet för deras verkställande, som genomgår hela denna lag, om äfven åtskilliga anmärkningar skulle kunna göras mot den stundom väl långa strafftiden. Att lagen menligt inverkar på disciplinen inom armén torde ingen kunna påstå. Utskottet vill väl härmed icke hafva påstått, att våra krigslagar lida af öfverdrifven eller barbarisk stränghet, tvärtom torde till deras heder böra medges, att åtskilliga andra länders krigslagar i stränghet öfverträffa dem. Sålunda förekommer, för att nu endast tala om vatten och bröd-straffet, t. ex. i italienska krigslagen 15 dygns vatten och bröd, således 5 dagar längre än den svenska krigslagen tillåter; i norska krigslagen finnes bestämmelse om 30 dygns vatten och bröd med afbrott samt slutligen i Schweiz, likasom hos oss, högst 10 dygns vatten och bröd-straff o. s. v. Men när ändamålet annorstädes på ett bättre och tidsenligare sätt kunnat uppnås, torde vi deruti böra hemta föresyn att söka förbättra hvad vi sjelfva ega.

Den af motionärerne gjorda anmärkning, att många af de i våra krigslagar stadgade straffbestämmelser äro allt för hårda, synes Utskottet alltså icke sakna fog. Användandet af ett sådant straff som det vid vatten och bröd måste vara synnerligen olämpligt då det gäller krigare, för hvilka den fysiska styrkan, som naturligtvis

i större eller mindre grad undergräfvades af ett dylikt straff, är af mera vigt än för mången annan. Enahanda är förhållandet med den straffskärpning som består uti arrestantens insättande i mörk cell samt sängklädernas borttagande. Enligt Utskottets åsigt bör vatten och bröd-straffet samt berörda straffskärpningar, derest de icke kunna undvaras, icke komma till användning på annat sätt än i den modifierade form, hvaruti de brukas i tyska riket. Militärstrafflagen för nämnda rike innehåller nemligen i 25 och 26 §§, att detta straff och skärpningarne deri endast få användas omväxlande med enkel arrest vid vanlig kost o. s. v. (s. k. goda dagar).

Anmärkningsvärdt har det äfven förefallit Utskottet, att den svenska strafflagens svåraste art af frihetsstraff: *straffarbete* så ofta förekommer i strafflagen för svenska krigsmakten. Denna straffart anses i allmänna opinionen såsom i månget fall i viss mån vanhederlig, äfven om den som ådömes straffet ej derjemte förklarar förlustig medborgerligt förtroende. Att nu detta straff ådömes för gröfre brott, derom är visserligen intet att säga, men att det skall kunna ådömas för rent militära förbrytelser af jembörelsevis mindre svår beskaffenhet, t. ex. enligt 7 kap. 3 § 2 mom. och 5 § 1 mom. i strafflagen för krigsmakten, och sedan omständigheterna funnits *synnerligen mildrande*, torde med skäl kunna kallas en onödig hårdhet. I allmänhet vill det synas Utskottet som orden *synnerligen mildrande omständigheter*, då de flerstädes i strafflagen för krigsmakten förekomma, skulle kunna utbytas mot *mildrande omständigheter*, hvarigenom domaren gäfvades friare händer att, der sådant lämpligen kan ske, mildra straffet. I ofvan åberopade tyska krigslag förekommer det svåraste slaget af frihetsstraff, tukthus, hvilket i afseende på verkställigheten närmast motsvarar vårt straffarbete på längre tid, särdeles sparsamt. Deremot, och möjligen för att kunna undvika det tätare användandet af tukthusstraffet, har tyska krigslagen utsträckt tiden för det mildra frihetsstraffet "Gefängniss" ända till 15 år, under det att detsamma, enligt allmänna tyska strafflagen, icke får ådömas på längre tid än fem år. Måhända skulle en liknande utväg till minskning af straffarbetets användande äfven i vår krigslagstiftning kunna vidtagas!

En annan grundsats för straffets bestämmande synes hafva gjort sig gällande i den tyska krigslagen af den beskaffenhet, att densammans införande i vår krigslagstiftning kunnat vara önskvärd; den nemligen, att i de flesta fall straffminimum blifvit bestämdt så lågt, att alla mildrande omständigheter, som för hvarje rättsfall äro tänkbara, kunna af domstolen tagas i öfvervägande, hvilken ändring likväl, då motionärerne hemställt om en annan utväg att åstadkomma nedsättning i de strängare straffen, som äfvenledes synes med fördel kunna användas, Utskottet ansett sig icke berättigadt föreslå.

Då Utskottet i det förestående trott sig böra påpeka de fall då någon mildring i gällande krigslagar, enligt Utskottets förmenande, borde vidtagas, har det skett med fullt erkännande af nödvändigheten att krigstukten fast upprätthålles inom ar-

mén, emedan Utskottet väl inser att eftergift i detta fall lätt kunde leda till att från ett skarpt och pålitligt svärd i befälhafvarens hand armén förvandlades till ett plågoris icke endast för fiendens land utan kanske lika mycket för eget.

I afseende på den *olikhet inför lagen*, som motionärerne anmärkt, hafva de såsom exempel derpå anført 8 § i disciplinstadgan, hvori förekommer att officer såsom disciplinstraff i trenne grader kan ådöma dels högst 30 dagars arrest utan bevakning, dels högst 30 dagars arrest i vaktrum, dels 31—60 dagars arrest i vaktrum. För underofficer minskas dessa straff visserligen i första och andra graden till högst 15 dagar, men i stället för motsvarande lindring i tredje graden stadgas der hungerstraff eller mörk arrest under högst 10 dagar. För manskapet minskas vaktarresten i första graden till högst 10 dagar, men deremot skärpes den i andra graden till mörk arrest eller hungerstraff i högst 5 dagar och i tredje graden till mörk arrest eller hungerstraff i minst 6 och högst 10 dagar. Samma olikhet — säga motionärerne vidare — visar sig i ännu högre grad vid straff som ådömas af krigsrätt, och anføres såsom exempel härfpå § 6 kap. 2 af strafflagen för krigsmakten, enligt hvilken alla straff på 6 månader och derunder, som af befälet aftjenas med enkelt fängelse, för manskapet skärpas till mörk arrest under en sjettedel af tiden från 1 till 30 dagar, der sådan arrest finnes att tillgå, hvartill kommer efter hvar femte dag en dagsarrest i ljust rum. Vid åtskilliga förbrytelser af värre beskaffenhet straffas befälet blott med enkelt fängelse, suspension eller afsättning, då manskapet deremot ådömes straffarbete på längre eller kortare tid (se t. ex. 7 kap. af nyssnämnda strafflag m. fl. ställen). Straffen böra numera vara "likartade".

Utskottet anser sig härvid böra erinra om skilnaden emellan *straff* och *straffarter*, med tillämpning hvaraf straffen ganska väl kunna göras *lika verkande*, hvilket naturligtvis är hufvudsaken, utan att absolut likhet derföre behöfver, eller ens rättvisligen kan uppnås. Denna senare, hänsynslöst tillämpad, skulle ju kunna leda till stor orättvisa, och är det väl ock fördenskull som äfven i allmänna strafflagen i vissa fall skilnad göres för ålder m. m. Utskottet har sig icke heller bekant att annorstädes, icke ens i land der folkrepresentationen deltagit i krigslagsstiftningen, denna absoluta likhet gjort sig gällande. Sålunda förekommer t. ex. i förut åberopade strafflag för tyska riket, beträffande disciplinstraffen, i 83 § bestämd olikhet i bestraffningarna för officerare, underofficerare och manskap, ehuru visserligen efter Utskottets förmenande de tyska disciplinstraffen i afseende på följdriktighet i deras användning å personer af olika militära grader vida är att föredraga framför den svenska disciplinstadgans straffbestämmelser. Hvilken nu orsaken till denna nyssnämnda olikhet månde vara, en utredning, som svårligen lär kunna anses höra till Utskottets uppgift, så torde dock härom den åsigten icke utan skäl kunna uttalas, att förhållandet tillkommit på grund af vunnen erfarenhet, att det ej kan eller bör vara på annat sätt. Utgår man nu från denna uppfattning af saken och ser till huru förhållandet är hos oss, och särskildt i de fall motionärerne anført, så torde, hvad det

här ofvan framställda exemplet ur disciplinstadgan beträffar, böra erinras, att, om *straffarten* i disciplinbrott också skulle synas svårare för manskapet än för befälet, ehuru för det sistnämnda redan deri ligger en skärpning, att då allmänna strafflagen 2 kap. 11 § likställer 10 dagars vatten och bröd-straff med 30 dagars arrest, officer dock straffas i tredje grad med 60 dagars arrest, så bör man rättvisligen äfven taga hänsyn till de *följder*, som disciplinstraffen för befälet medföra. Se 2 kap. 14 § 2 mom. strafflagen för krigsmakten och 16 § i disciplinstadgan, der det heter, att, om officer eller underofficer tre eller flere gånger blifvit efter denna lag *eller disciplinstadgan* straffad och, derest bestraffningarne utgjort endast disciplinstraff, minst en gång undergått sådant straff i tredje grad och han sedan beträdes med brott, som i denna lag med ansvar belägges, då må han äfven, när det straff hvartill han gjort sig förfallen är lindrigare än straffarbete, *jemväl till afsättning dömas*, om den brottsliges förhållande och krigstuktens upprätthållande eller krigsmaktens anseende det kräfva. Beträffande 7 kap. af strafflagen för krigsmakten, som äfvenledes blifvit af motionärerne åberopad, så är det alldeles riktigt, att den 5 §, som handlar om förgripelser mot förman, straffar officer eller underofficer med fängelse eller afsättning, men manskap med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Alternativa straff uppställas således: 1) antingen fängelse, men under det att för manskapet maximum är 6 månader, så höjes latituden för befälet till två år, hvadan således detta straffalternativ är strängare för befälet än för manskapet, eller 2) afsättning för befäl samt högst två års straffarbete för manskapet. Härvid torde ock böra bemärkas, att straffalternativet för manskap icke nödvändigt *är* två år utan högst denna tid men det kan lika väl vara endast två månader, under det att för befälet alternativet ovilkorligen *är* afsättning. Hvad afsättningsstraffet har att betyda för officeren eller underofficeren, det torde enhvar lätteligen inse. Men dessa uppgifna fall äro icke enstaka.

Då Utskottet i sanningens intresse ansett sig böra framställa dessa erinringar vid motionärernes yrkanden i detta fall, så har Utskottet dermed på intet vis velat förneka, utan betonar tvärtom nödvändigheten af att de militära *straffarterna*, som dock, med undantag af mörk arrest, äro desamma som i allmänna lagen, med värnpligtens utsträckning, underkastas revision och göras tidsenligare, såsom ock redan förut blifvit antydningssvis framhållet, och särskildt kan Utskottet ej underlåta att uttala sitt tvifvel om det billiga deruti att, då jemväl den af manskapet, som ådömes straffarbete på längre tid än 6 månader, uteslutes från krigsmakten, dylikt straff på så lång tid som 2 år i ofvan nämnda fall ändock *kan* gemenskapen ådömas.

Men Utskottet anser sig härmed kunna påpeka ett fall, der en bestämd *olikhet inför lagen* synes ega rum. Det hör till den militära rättegångsordningens område och rör det vitsord, som enligt 34 § tillägges officers eller underofficers tjänsterapport, der frågan icke handlar om oförrätt emot officerens eller underofficerens egen person. Enligt detta stadgande, som synes stå i strid mot vanlig svensk rättegångs-

ordning, kan i rättegång vid krigsdomstol en af manskapet fällas till ansvar endast till följd af en officers eller underofficers rapport i tjensten. En af manskapet kan deremot icke få officer eller underofficer fäld till ansvar med mindre han presterar enligt allmän lag gällande bevisning. Och ändock betraktas i den militära strafflagen i fråga om skydd för oförrätt i tjensten en af manskapet såsom en *statens tjänsteman* lika väl som officer och underofficer räknas till embets- och tjänstemän. Ett sådant stadgande lär väl icke lämpligen kunna fortfara att gälla om värnpligten utsträcker.

Vidare hafva motionärerne yrkat: att *ett otvifvelaktigt skydd beredes underordnade, då de af förmän förolämpas eller misshandlas*. Motionärerne hafva hänvisat till disciplinstadgans § 4, som lyder: "Förmän och deras vederlikar åligge det att i och utom tjensten mot underordnade värdigt och grannlaga sig förhålla", hvilket motionärerne synas antaga vara det enda i våra krigslagar härom gifna stadgande, otillfredsställande dessutom, emedan någon särskild påföljd eller något bestämdt straff i händelse af uraktlåtenhet att följa denna knapphändiga föreskrift ej "kunnat upplettas", hvadan det skulle vara öfverlemnadt åt den felaktiges förmän att efter behag beifra förbrytelsen eller icke. I här berörda afseenden tillåter sig Utskottet göra den erinran, att redan enligt allmän lag anses hvarje krigsmans förfördelande i eller för tjensten lika som enahanda brott emot annan embets- och tjänsteman. Det skydd, som till följd häraf i allmänhet under tjenstens utöfning tillkommer krigsman för förnärmelser af personer utom krigsståndet, åtnjuter manskap äfven mot de honom i tjenstegrad öfverordnade inom krigsståndet. Af innehållet i 11 § 7 kap. strafflagen för krigsmakten följer nemligen, att öfverordnad, som å någon af manskapet i eller för dennes tjänst gör våld eller annan misshandel eller förgår sig mot honom med hotelse eller annan gerning eller honom i tal eller skrift förolämpar, skall dömas enligt allmän lag såsom för våld eller förolämpning mot tjänsteman i tjensten. Ansvarsbestämmelserna finnas i allmänna strafflagens 10:de kapitel. Straffet för *våld* är straffarbete eller fängelse och kan endast, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, sättas till böter eller disciplinstraff. (Se 7 kap. 11 § 3 mom. strafflagen för krigsmakten). För *förgripelse med hotelse* eller annan *missfirmlig gerning* och *förolämpning i tal eller skrift* är straffet böter eller disciplinstraff eller fängelse. Ofvan citerade 7 kap. af strafflagen för krigsmakten upptager jemte de s. k. orderbrotten m. m. icke allenast våld och förolämpningar mot förmän, d. v. s. de s. k. subordinationsbrotten, utan ock i allmänhet förolämpningar med *ord eller gerning* af person *tillhörande krigsmakten i eller för dennes embete eller tjänst*. Härunder inbegripas således äfven sådana förolämpningar med ord eller gerning, till hvilka *befälände* kunna göra sig skyldiga mot *underlydande*.

Men Utskottet har sig bekant, att utöfver hvad krigslagarne i nu förevarande hänseende stadga och föreskrifva, äfven andra stadganden till skydd mot förmäns öfvergrepp finnas utfärdade. I gällande Tjenstgörings-reglemente för armén I Del.

2 kap. 19 § 4 mom. d), sådant detta lagrum lyder till följd af Generalorder den 31 Dec. 1868, förekommer nemligen följande: "Befallande, af hvad grad och värdighet som helst, må icke tillåta sig förolämpa en underlydande med missfirmande utlåtelse eller bemöta honom med skymfande hårdhet, än mindre å någon underlydande bära våldsamt hand, der ej sådant förhållande inträffar, att, enligt strafflagen för krigsmakten, förman emot underlydande våld använda må *). Samt vidare i samma dels och kapitel 20 § mom. 7: "Allt onödigt snäsande och fortsatt kältande utaf förman bör undvikas. Då underlydande, som sig bör, söker göra sin tjänst och uppfyller sina skyldigheter, bör han bemötas med vänlighet och godhet". Påföljden för öfverträdelse af dessa stadgar finnes i 10 kap 22 § strafflagen för krigsmakten.

Då nyss återgifna stadganden icke kunna vara kända af den allmänhet som, med värnpligtens utsträckning, behöfver ega full visshet om att den åtnjuter det skydd, som bemälda stadganden äro afsedda att gifva, och då de dessutom synas hafva tillkommit för att fylla någon lucka i de egentliga krigslagarne, så vill det synas som dessa bestämmelser, så förträffliga och goda de i sig sjelfva äro, dock i sin mån bevisade, att motionärernes yrkande i nu afhandlade afseenden icke saknade fog, och detta desto hellre, som nu omförmälda bestämmelser efter Utskottets förmenande sakna behörig sammanfattning. Då strafflagen för krigsmakten har särskilda paragrafer, som uttryckligen stadga stränga straff för underordnades fel och förbrytelser mot förmän, synes konsekvensen fordra, att samma lag jemväl bör innehålla andra rum, de der klart och bestämdt stadga påföljder för förmäns lagstridiga handlingssätt mot underlydande, så att dessa påföljder icke må behöfva utletas genom jemförelse emellan flera olika mer eller mindre allmänna stadganden, en jemförelse som för den icke lagfarne ofta nog torde vara svår att verkställa. Äfven uti nu omhandlade fall synes den tyska krigslagen hafva företräde framför den svenska, och tillåter Utskottet sig att såsom bilaga meddela ett utdrag af förstnämnda lags hithörande stadganden.

I afseende åter på de åsigter, som i motionen finnas uttalade om klagomål och deras utförande, anser sig Utskottet, med hänvisning till den militära rättegångsordningen, böra tillägga följande: då någon af manskapet, som blifvit förorättad af en officer, deröfver vill klaga, så har han att välja två utvägar för att få honom bestraffad. Den ena är att, då frågan gäller officer, vända sig direkt till Krigshofrätten, som är skyldig döma öfver angifvelsen, vare sig krigsfiskalen biträder densamma med sin embetstalan eller icke. Den andra är att, när den som begått oförrätten icke är regementschefen sjelf, anmäla förhållandet för denne. Han måste, derest målet ej kan såsom disciplinmål behandlas, hvarom särskilda stadganden äro meddelade, förordna undersökning vid krigsrätt; hvarefter målet insändes till Krigshofrätten, der utslag meddelas. Afser klagan bestraffning i disciplinmål, skall densamma ock be-

*) När förman må mot underlydande använda våld, se Strafflagen för krigsmakten 3 kap. 7 §.

dömas i Krigshofrätten. Nämnda bestraffning kan ej åläggas af hvilken officer som helst, utan endast af den, som enligt disciplinstadgan har straffmyndighet i sin egen- skap af chef. Är nu af regements- eller corpschef, hvilken ensam inom regementet eller corpsen, såsom ett helt betraktad, har straffmyndighet, bestraffningen ålagd, må klagan deröfver inom viss tid föras i Krigshofrätten, som skall döma öfver chefens förhållande och förklara i hvad mån disciplinstraffet bör räknas den klagande till last. Deremot i de högst få fall, disciplinstadgan tillåter andra än nämnde chefer att ålägga disciplinstraff, skall klagan inom viss tid anmälas hos regements- eller corpschefen, hvilken öfverlemnar densamma till Krigshofrätten. Sant är att klagan i disciplinmål icke hindrar straffets verkställighet. Men skydd mot orättvis bestraff- ning saknas icke. Ett icke ringa sådant torde få anses ligga i föreskriften, att innan straffet verkställs den straffskyldige skall underrättas *offentligen* eller *genom skriftlig order* om *orsaken till* och *beskaffenheten af bestraffningen*. Ett annat lärer väl ock få anses ligga i det stränga ansvar, som enligt strafflagen för krigsmakten 10 kap. 1 § drabbar den som missbrukar sin straffmyndighet. Att låta en pröf- ning föregå, huru denna blifvit begagnad innan straffet verkställs, torde, då det här gäller endast mindre förseelser, från militärisk synpunkt vara föga lämpligt och lärer ej heller förekomma i utländska militärlagstiftningar. Är åter motionärernes mening den, att en åklagaremakts måste finnas med skyldighet att å embetets vägnar gripa in der förseelser af nu omnämnda slag förekomma, så erinras om rättegångsordnin- gen för krigsmakten 29 §, som tydligen stadgar att åklagare vid krigsdomstol har att ställa sig till efterrättelse hvad för allmän åklagare i allmänhet är stadgad. Se härom Förordningen om Strafflagens införande den 16 Februari 1864 § 19.

I sammanhang härmed tillåter sig Utskottet uttala den mening, att det för den militära rättskipningen helt visst skulle vara af stort gagn, om någon uppmärksam- het riktades på olämpligheten af de nuvarande krigsunderdomstolarnes sammansättning när allmän värnpligt hunnit komma till stånd. I stället för de nuvarande rege- mentskrigsrätterna skulle det måhända icke finnas olämpligt, att sådane inrättades distriktvis med ständig civilledamot och militäre ledamöter för viss längre tid, men ej för visst rättegångsmål, äfvensom med större behörighet beträffande domsrätten, att den undantagsställning, som officerare nu intaga, i möjligaste måtto undvekes.

Mot motionärernes önskan att *förbrytare mot krigslagarne icke må samman- blandas med andra brottslingar* förmodar Utskottet att intet kan vara att invända, då tillämpning häraf göres på krigsmän af alla grader och endast i det fall att de hafva blifvit dömda för rent militära förbrytelser.

Såsom en allmän anmärkning mot våra nu gällande krigslagar skulle Ut- skottet vilja framhålla deras formella svaghet och ofullständighet. I detta hänseende anmärkes först och främst den oegentligheten, att vår strafflag för krigsmakten, *utan återopande af eller hänvisning till disciplinstadgan*, dit vår lagstiftning förlagt be- stämmelserna, att disciplinmål finnas, hvilka de äro och huru de straffas, icke desto

mindre: 1) föreskrifver i vissa fall att den brottslige "belägges med disciplinstraff" (hvarmed menas, att målet behandlas såsom disciplinmål) och i andra deremot, att den brottslige "dömes till" disciplinstraff (domstolsmål), hvilket lätt nog torde af den oinvidge förbises, och 2) dömes till *disciplinstraff*, hvilket är en straffart, den 2 kap. 1 § Strafflagen för krigsmakten vid uppräknande af de straffarter, som för brott efter denna lag användas, icke känner till.

Vidare erinras derom, att de personer, hvilka äro krigslag underkastade, enligt vår militära strafflag, derstädes äro skilda i två särskilda hufvudgrupper. Den ena utgöres af verkliga militärer eller dermed jemförliga personer, dem lagen upptager under benämningen *krigsmän*. Till den andra hufvudgruppen höra civile embets- och tjänstemän, som äro anstälde vid krigsmakten, samt andra, som vid densamma hafva stadig befattning, men ej af lagen hänföras till krigsmän (t. ex. handverkarestaten vid Kongl. flottan) en grupp, som med värnpligtens utsträckning säkerligen komme att betydligt ökas, och hvartill väl slutligen äfven skulle kunna räknas en mängd personer, som i ena eller andra egenskapen åtfölja nutidens arméer, tidningskorrespondenter m. fl. Dessa båda gruppers förhållanden till krigslagen är i ej oväsentlig mån olika, men bestämmelserna, för så vidt de röra den sistnämnda gruppen, långt ifrån så klara som vederborde. Till vinnande af reda härutinnan synes önskvärdt, att, om den militära strafflagen till följd af allmänna värnpligtens utsträckning kommer att revideras, en omarbetning sker också i den rigtning, att en särskild afdelning af strafflagen komme att upptaga *militärbrott*, som af dem, *hvilka lagen kallar krigsmän*, begås, och att en annan komme att omfatta brott af personer tillhörande den andra hufvudgruppen af dem, som för närvarande äro krigslag underkastade. Det synes antagligt att genom en så beskaffad anordning den militära strafflagens svårfattliga första kapitel komme att undergå stor förenkling.

På grund af det ofvan anförda, och då Utskottet lika med motionärerne finner nödigt att, derest värnpligten i väsentligare mån skall utvidgas, en revision af krigslagarne vidtages, tillåter sig Utskottet vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det nu gällande krigslagar så fort ske kan öfverses och omarbetas hufvudsakligen i den rigtning:

att straffen för rent militära förbrytelser i fredstid mildras genom vatten och bröd-straffets och andra straffskärpningars borttagande eller, der så ej ske kan, verkställande på lindrigare sätt, samt genom inskränkning af de fall då straffarbete får användas;

att derjemte må tagas i betraktande, huruvida icke de strängaste straffbestämmelserna för nyssnämnda förbrytelser tarfva att modifieras genom nedsättning af straffmaxima;

att vid enahanda förbrytelser straffen blifva för alla brottsliga lika verkande, och likställighet inför lagen således göres gällande i de fall, der densamma för närvarande icke eger rum;

att bestämmelserna rörande förhållandet mellan förmän och underlydande sammanfattas samt gifvas större klarhet och öfverskådlighet, så att åt underordnade i lagen beredes ett otvifvelaktigt skydd då de af förmän förolämpas och då de deröfver klaga;

att de som sakfällas för rent militära förbrytelser icke, så vidt möjligt är, vid straffens verkställande sammanblandas med andra brottslingar.

Stockholm den 8 April 1878.

På Utskottets vägnar:

C. F. Toll.

(Bilaga.)

Utdrag ur
Militär-Strafflagen för tyska riket
den 20 Juni 1872.

Andra Delen. — Första Titeln. — Sjunde Afdelningen.

Missbruk af embetsmyndighet.

§ 114.

Hvar, som medelst missbruk af sin embetsmyndighet öfver underordnad befaller eller fordrar något, som icke eger gemenskap med den underordnades tjenstpligt, eller eljest missbrukar sin embetsmyndighet för sina enskilda ändamål, af underordnad fordrar skänker, af sådan lånar penningar eller emottager skänker, utan gemensam förmans begifvande, eller genom sin embetsställning förmår underordnad att åtaga sig förpligtelser, hvilka för den underordnade äro ofördelaktiga eller kunna vara af ofördelaktigt inflytande på det ömsesidiga tjensteförhållandet, straffes med fängelse eller "Festungshaft" högst 2 år, i mindre svåra fall med arrest.

I svårare fall, särdeles vid återfall, kan derjemte till afsättning eller degradation dömas.

§ 115.

Den, som genom missbruk af sin embetsmyndighet eller sin embetsställning har förmått underordnad till en af denne begången straffbar handling, dömes lika med gerningsmannen eller såsom anstiftare, dervid straff tillökning eger rum.

§ 116.

Den, som genom missbruk af sin embetsmyndighet eller sin embetsställning sökt intala underlydande att begå brottslig handling, straffes med frihetsstraff i högst ett år.

§ 117.

Förman, som, genom hotelse om menliga följder eller genom andra lagstridiga medel söker afhålla en eller flera underlydande från anförande eller fullföljande af besvär eller sjelf undertrycker eller försöker att undertrycka till honom i föreskrifven ordning inkomna besvär, till hvilkas vidare befordran eller pröfning han är förpligtad, straffes med frihetsstraff i högst fem år; tillika kan till afsättning eller degradation dömas.

§ 118.

Den, som uppsåtligen öfverskrider sin bestraffningsrätt, eller med vett och vilja belägger underordnad med oförtjenta eller otillåtna straff, straffes med fängelse i högst fem år; tillika kan till afsättning dömas.

§ 119.

Den, som uppsåtligen utöfvar lagstridig inverkan på rättskipningens gång, straffes med fängelse i högst fem år; tillika kan till afsättning eller degradation dömas. I mindre svåra fall ådömes "Festungshaft" i högst fem år.

§ 120.

Hvar, som obefogadt företager en handling, hvilken blott i kraft af en befälsordre eller af den, der straffmyndighet eger, må företagas, straffes med frihetsstraff i högst ett år.

§ 121.

Den, som förolämpar underordnad eller emot honom gör sig skyldig till sådan behandling, som strider mot gifna föreskrifter, straffes med frihetsstraff i högst två år.

Är förolämpningen att anse såsom förtal "eine verleünderische" *) ådömes fängelse i högst fem år.

§ 122.

Den, som uppsåtligen knuffar eller slår eller på annat sätt kroppsligen mishandlar eller till helsan skadar underlydande, straffes med fängelse eller "Festungs-

*) Förtal: att, mot bättre vetande, rörande en annan påstå eller utsprida rykte om ett osant faktum, som är egnadt att göra honom föraktlig eller nedsätta honom i allmänna opinionen eller sätta hans kredit i fara. (Se Strafflagen för tyska riket gällande från den 1 Jan. 1872 § 187.)

haft“ i högst tre år; i mindre svåra fall kan straffet nedsättas till en veckas arrest.

Äfven *kan*, vid förnyadt återfall *måste*, jemte fängelse eller “Festungshaft“ till afsättning eller degradation dömas.

§ 123.

Har genom misshandel svår kroppsskada tillfogats underlydande, ådömes tukthusstraff i högst fem år; i mindre svåra fall fängelse eller “Festungshaft“ från sex månader till fem år.

Var sådan kroppsskada tillfogad åsyftad, skall till tukthusstraff från två till tio år dömas.

Har genom misshandel (§ 122) underlydandes död förorsakats, ådömes tukthusstraff i minst tre år, men i mindre svåra fall fängelse eller “Festungshaft“ i minst ett år.

§ 124.

Af förman vidtagna åtgärder för att afvärja våldsamt anfall från underlydandes sida, eller för att i fall af yttersta nöd och mest trängande fara skaffa lydnad åt sina befallningar, äro icke att hänföra under missbruk af embetsmyndighet.

Detta gäller särskildt för det fall, att officer, i brist på annat medel att skaffa sig vederbörlig lydnad, nödgas göra bruk af vapen emot underlydande, som gjort våldsamt motstånd.

§ 125.

Militärvakt, som begår någon af de i §§ 114—116, 118—123 omförmälda handlingar, straffas lika med förman, hvilken gjort sig skyldig till samma handling. Begås handlingen mot person, som, oafsedt vakttjenstgöringen, är vaktens förman, eger tillökning i straffet rum.

Föreskriften i § 124 skall äfven i detta fall tillämpas.

§ 126.

Till reserven eller landtvärnet hörande person straffas, äfven då han icke är inkallad i tjenstgöring, enligt bestämmelserna i denna afdelning, när han begår någon af här ofvan uppräknade handlingar i tjensteförhållande till underlydande eller i militär-uniform.

Ann. Rörande de tyska frihetsstraffen, se "Underdånig Rapport af G. Fr. Almqvist", Stockholm 1877 sidd. 6 och 7. Det af Herr Almqvist omnämnda fästningsstraffet är den straffart, som här ofvan fått behålla sin tyska benämning: "Festungshaft". Det kan ådömas från en dag till 15 år, består uti "frihetens förlust med uppsigt öfver fångarnes sysselsättning och lefnadssätt", verkställes i fästningar eller andra dertill bestämda lokaler samt har karakteren af *custodia honesta*.
